

בשר נבלה שישנן על גבי העור — העור מבטלן. שכל אחד משני חצאי הזיתים בטל לגבי העור, ואין עליו תורת בשר, אלא תורת עור, שאינו מטמא בנבלה.

והוינן בה: רב הונא אליבא דמאן אמרה? קכב-א שהרי לקמן [קכד א] במשנה נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בשני חצאי זיתים של נבלה שנמצאים על גבי העור, שרבי ישמעאל סובר שהנוגע בהם לא נטמא, לפי שלא נגע בכזית בבת אחת, אבל הנושא אותם נטמא, לפי שנשא בנשיאה אחת כזית נבלה, ונבלה מטמאה במשא. ואילו רבי

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר: האלל המכונס, אם יש בו כזית במקום אחד חייב עליו.

אמר רב הונא: והוא שכנסו אדם⁽⁹⁸⁾, שבזה גילה את דעתו, שמתחילה, כאשר חתך את העור עם הבשר, הוא לא רצה לבטל את הבשר לעור. אך אם נאסף הבשר מאליו, אמרינן, שמתחילה כאשר חתך את העור עם הבשר הוא רצה לבטל את הבשר לעור, ולפיכך אינו מטמא בטומאת נבלות⁽⁹⁹⁾.

ואמר רב הונא: שני חצאי זיתים נפרדים של

הא נהנה ממתה].

החזון איש [שבת סא י'] נסתפק באופן ששחט שחיטה שאינה ראויה, כגון שהיא טריפה, או ששחט קדשים בחוץ, האם הרובעה חייב [לדעת תוספות שאם שחטה כהלכתה פטור], וכן האם חתך ממנה אבר עובר עליה משום אבר מהחי [לרבי יוחנן], והוכיח שם דהוי כשחיטה ראויה, עיי"ש.

98. כתב הרמב"ן, דרב הונא בא לאפוקי שלא נפרש שמדובר בכזית מכונס מתחילה במקום אחד, דסבירא ליה לרב הונא שבאופן זה כולי עלמא מודים שהבשר מטמא בטומאת נבלות, וכדאמרינן בגמרא להלן קכד א, שאם יש מתחילה כזית אפילו פלטתו סכין לכולי עלמא אינו בטל לעור, ורק בכזית מרודד נחלקו בגמרא שם עולא ורבי יוחנן, ראה שם. ולכן פירש רב הונא שמדובר באופן שהיו שני חצאי כזית נפרדים וכנסו, שבזה נחלקו תנא קמא ורבי יהודה האם מועיל הכינוס או לא.

99. לכאורה צריך לומר ש"כנסו" היינו אותו האדם שחתך את העור והבשר דוקא, אך אם

לעיל שנחלקו האחרונים האם הם נחלקו דוקא בשחיטה כשרה, או שמא גם בנחירה וכדומה. לגבי הצלה על הבלועים שבתוכה: הכרעת אביי שזה תלוי בדין טומאת אוכלין, שצריך שחיטה כשרה, אך אם נחרה ומפרכת הרי היא מצלת.

לגבי הרובעה: הכריע אביי שהוא חייב. ויש לעיין, מה הדין בשחיטה כשרה המתרת באכילה, האם הרובעה חייב או לא, וכן יש לעיין, האם הכרעת אביי היא גם לחזקיה שיצאת מכלל חיה או לא, ומצינו שנחלקו בזה הראשונים, דהתוספות לעיל [עד ב ד"ה למיעוטי] כתבו, דבשחיטה כשרה המתרת באכילה הרובעה פטור. ובמגיה על הכסף משנה [פ"א מאיסורי ביאה הי"ב] כתב שלפי חזקיה שיצאת מכלל חיה הרובעה פטור. אך הרש"ש והתפארת יעקב דייקו מהרמב"ם שבכל אופן הרובע מפרכת חייב, דבמסכת סנהדרין עח א אמרינן שהרובע טריפה חייב, לפי שהוא נהנה, וטעם זה שייך גם ברובע מפרכת. ולכאורה יש לדון בזה, דהא הרובע בהמה מתה ודאי שהוא פטור אף שנהנה, כיון שלא חשיב רובע בהמה, ואם מפרכת שנשחטה נחשבת כמתה, מה יועיל שהוא נהנה,

האלל המכוננס — אם יש כזית במקום אחד חייבים עליו. ואמר רב הונא: והוא שכנסו.

ומתוך דברי רב הונא אנו למדים, דרבי יהודה מיירי אפילו כשהיו מפוזרים שני חצאי הזיתים ואחר כך כנסם. [שלולי דברי רב הונא היינו מפרשים את דברי רבי יהודה דאיירי שהיו מכונסים בשיעור כזית במקום אחד, ואז לא היתה קשה קושית הגמ' דלהלן (100)].

ועוד אנו למדים, שרבי יהודה מיירי בפלטתו סכין. דאי בפלטתו חיה לא שייך כינוס, דכינוס שייך רק כשהבשר נפלט בסכין על ידי האדם, שנראה כאילו ביטלו, ועל ידי הכינוס גילה דעתו שמעולם לא ביטלו. אבל בפלטתו חיה הרי ממה נפשך: אם העור מבטלו מאליו, לא יועיל הכינוס להחשיבו מכאן ואילך כבשר, כיון שהתבטל מתורת בשר שוב לא יחזור להיות בשר. ואם העור אינו מבטלו לא צריך כינוס, שהרי האדם לא ביטלו. [רמב"ן].

והשתא תיקשי: אי אמרת בשלמא דפלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל העור את הבשר, ניחא, דרב הונא שאומר שלפי רבי

עקיבא סובר, שאפילו הנושא לא נטמא, לפי שהעור מבטל את שני חצאי הכזית מתורת בשר, ואינו מטמא כלל בטומאת נבלות.

והשתא, אי רב הונא אמר שהעור מבטלן אליבא דרבי ישמעאל, תיקשי, דהאמר רבי ישמעאל — לא מבטל העור את הבשר!?

ואי אליבא דרבי עקיבא, מאי קמשמע לן רב הונא, והרי פשיטא הוא, דהאמר רבי עקיבא להדיא שמבטל עור את הבשר?

ומתריצין: לעולם רב הונא אליבא דרבי ישמעאל אמרה. וקמשמע לן רב הונא, דכי אמר רבי ישמעאל דלא מבטל עור לחצאי הכזית בשר, הני מילי, היכא שפלטתו חיה, שעל ידי נשיכת חיה נתלש מקצת הבשר עם העור, שהואיל ולא נעשה על ידי אדם ולא היתה כוונה לבטלו, לא בטל הבשר. אבל פלטתו סכין, שבשעת ההפשט נשאר מעט בשר דבוק לעור שהסכין לא הסירה אותו — בטיל. הואיל ונעשה בידי אדם מתוך כוונה לבטלו. ואת החילוק הזה בדעת רבי ישמעאל בא רב הונא להשיענו.

תא שמע: דתנן במתניתין: רבי יהודה אומר:

אוכל מכאן ולהבא, כמו כל אוכל שאינו עומד לאכילה, ואפילו על העור עצמו מהני מחשבה, מה שאין כן לגבי טומאת נבלות, אם מתחילה לא היה לזה שם בשר אלא היה בטל לעור, שוב לא מהני מחשבה לאשווי שם בשר מכאן ולהבא, כיון שאין זה נבלה, וכל הסיבה שרבי יהודה מטמא זה רק משום שעל ידי שכנסו גילה בדעתו שמתחילה לא ביטלו לעור.

100. ראה חזון איש [עוקצין א יד], ותורף

יכנוס אדם אחר, אין כאן גילוי דעת שמתחילה החותך לא התכוין לבטל את הבשר לעור. וברמב"ן כתב והוא שכנסו הוא עצמו, דאחשבי אחשביה, אבל על ידי תנוקות לא, ויש לעיין, האם כונתו דוקא הוא עצמו, לאפוקי אחר, ואפילו גדול, או שמא כונתו לאפוקי רק תנוקות, אך גדול אחר חשיב מחשבה.

כתב רש"י, שלגבי טומאת אוכלים אף לתנא קמא הבשר מטמא באופן שכנסו אדם, לפי שבטומאת אוכלים מהני מחשבה לאשווי שם

יהודה מועיל כינוס להחשיבו בשר למפרע, הוא דאמר **כרבי ישמעאל**, שפליטת סכין לא מבטלת, [ובאמת רבי ישמעאל מיירי באופן שכנסו, ולכן לא מבטל עור את הבשר, או דמיירי בפלטתו חיה דאין צריך כינוס, אך בפלטתו סכין צריך כינוס].

אלא אי אמרת דפלטתו סכין אפילו לרבי **ישמעאל בטיל**, ואפילו כינוס לא מועיל, כדמשמע מרב הונא [שאזיל אליבא דרבי ישמעאל] שאמר "העור מבטלן"⁽¹⁰¹⁾, אם כן **רב הונא** שאמר שלפי רבי יהודה גם בפלטתו סכין מועיל כינוס ואין העור מבטלן

דאמר כמאן? שהרי בפלטתו סכין כולי עלמא מודו שאין מועיל כינוס?

ומתריצין: **אלא לעולם** אפילו **פלטתו סכין**, לרבי **ישמעאל לא בטיל**, [ורבי הונא דאמר שלפי רבי יהודה מהני כנסו גם בפלטתו סכין, ואין העור מבטלו, הרי לפי זה רבי יהודה סובר כרבי ישמעאל⁽¹⁰²⁾].

ורב הונא דאמר בשני חצאי זתים שהעור מבטלן **כרבי עקיבא**, שסובר דהעור מבטל ואפילו כינוס לא מועיל.

בשם הרמב"ן].

ג. איירי באופן שפלטתו סכין פחות מכזית, ולכולי עלמא בעי כינוס, וכדאמרינן להלן דגם רבי ישמעאל מודה בפלטתו סכין דבטל לעור, אלא נחלקו תנא קמא ורבי יהודה האם מועיל כינוס לגלות דעתו למפרע או לא, ויתכן שאף רבי עקיבא דאמר עור מבטלן היינו קודם כינוס, אך לאחר שכנסם וגילה דעתו מהני. [אך רב הונא דקאמר בשני חצאי זתים העור מבטלן, על כרחך אתא לומר שאף כינוס לא מהני, ראה חזון איש שם שהאריך לבאר את ההכרח לזה].

101. ביארו **התוספות** [בתירוץ השני], שאם העור עצמו מבטל את הבשר, שוב לא מהני כינוס, דכינוס מהני רק על ביטול שעושה האדם בשעה שחותך את העור עם הבשר, שבוה שכנסו מגלה בדעתו שאינו חפץ לבטל, אך על ביטול העור עצמו לא יועיל כינוס, וכן כתבו כל הראשונים.

102. למסקנת הגמרא עולה, שרבי עקיבא ורבי ישמעאל נחלקו בין בפלטתו חיה ובין בפלטתו סכין. אך בגמרא להלן קכד א אמרינן באופן

דבריו, דלולי דברי רב הונא היה מקום לפרש את פלוגתת תנא קמא ורבי יהודה בשלשה אופנים [אך לפי דברי רב הונא אי אפשר לפרש כך]:

א. איירי באופן שפלטתו סכין ונשאר מתחילה כזית, דלהלן קכד א מבואר שבאופן שנשאר מתחילה כזית מודה רבי עקיבא שלא בטל לעור, אלא דשם קאמר עולא שבפלטתו סכין לכולי עלמא בטל הבשר לעור, ומוקי שם בכזית מרודד, ואם כן יש לומר, דדבריו הם אליבא דתנא קמא, אך רבי יהודה פליג, דכזית מרודד נמי לא בטל לעור ומטמא בטומאת נבלות, וזהו הביאור בדברי רש"י כאן. אך זה יתכן רק אליבא דעולא שבפלטתו סכין אף כזית בטל, אך אליבא דרבי יוחנן שם באופן שנשתייר כזית בכל אופן לא בטל, ואם כן על כרחך תנא קמא שטמא איירי בפחות מכזית. [ופירוש זה לרב הונא לא יתכן, דהא קאמר והוא שכנסו, ועל כרחך לא איירי בכזית].

ב. איירי באופן שפלטתו חיה פחות מכזית, ופליגי בפלוגתת רבי ישמעאל ורבי עקיבא. [וזה לא יתכן לרב הונא דמצריך כנסו בידים, ולא די בנתכנס מאליו, ואם מדובר בפלטתו חיה אין מקום להצריך כנסו אדם, וכמו שכתבנו בפנים

האדם⁽¹⁰³⁾.

ומקשינן: מאי קמשמע לן רב הונא שהרי פשיטא שכן דעת רבי עקיבא, [וכמו דמקשינן לעיל אי כרבי עקיבא פשיטא]?

מתניתין:

אלו שעורותיהן מטמאין כבשרן:

ומתריצין: מהו דתימא, כי קאמר רבי עקיבא דהעור מבטל, הני מילי כשפלטתו סבין, שהאדם נתכוין לבטלו, אבל פלטתו חיה לא בטיל, קמשמע לן רב הונא דטעמא דרבי עקיבא הוא מפני שהעור מעצמו מבטל, ולא שהאדם מבטל. ואם כן, לא שנא פלט חיה ולא שנא פלט סבין הרי העור מבטל את הבשר.

עור האדם שמת, מטמא בטומאת מת כבשרו.

וראיה לדבר שכן הוא טעמו של רבי עקיבא.

ועור חזיר של ישוב שמת, מטמא בטומאת נבלה כבשרו, מפני שהוא רך.

כדקתני סיפא דמשנה במחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא: מפני מה רבי עקיבא מטהר בעור? מפני שהעור מבטל. משמע שהביטול הוא מחמת העור ולא על ידי

רבי יהודה אומר: אף עור חזיר חבר שמת דינו כבשרו, שאף הוא רך.

ועור חטרת [דבשת] של גמל הרבה [קטנה].

ועור הראש של עגל הרך [עגל קטן].

כרחך רבי יהודה סובר כרבי ישמעאל. אך הרמב"ם הלי' אבות הטומאה פ"א הי"ב פסק כרבי עקיבא שהעור מבטל, ומאידך פסק שם ה"ח, דהאלל, בין שפלטתו חיה בין שפלטתו סבין אינו מצטרף לכזית, ואם כנסו והיה בו כזית מטמא, וכבר השיג עליו הראב"ד, שמהסוגיא מבואר דרב הונא שמפרש מילתא דרבי יהודה שאם כנסו מהני זה רק אליבא דרבי ישמעאל? וכן מה שכתב הרמב"ם שגם בפלטתו חיה אינו מצטרף אלא אם כן כנסו, בפשטות זה נגד הסוגיא, שמבואר, שכל מה שמועיל כנסו זה רק לגלות את דעתו שמתחילה כשחתך בסכין לא ביטל את הבשר לעור, אך במה שפלטתו חיה לא שייך שיועיל כנסו, וכמו שהובא לעיל בשם הרמב"ן, ועל כרחך רבי יהודה מטמא בלא כנסו רק בפלטתו סבין? ראה כסף משנה וחתם סופר ולב אריה מה שכתבו ליישב את דעת הרמב"ם.

פשוט שהם נחלקו רק בפלטתו חיה, אך בפלטתו סבין לכולי עלמא הבשר בטל לעור, ואם כן קשה מאי טעמא דרבי יהודה שאף בפלטתו סבין מהני כינוס? ותירצו התוספות שם, שכל מה שרבי ישמעאל מודה בפלטתו סבין היינו דבעינן כינוס, אך אינו מודה לעיקר הדין של רבי עקיבא שהעור מבטל ולא מהני כינוס, ולכן בפלטתו חיה אף כינוס אין צריך. ולפי זה תנא קמא ורבי יהודה נחלקו במחלוקת של רבי עקיבא ורבי ישמעאל, שלפי רבי עקיבא ותנא קמא בין פלטתו חיה בין פלטתו סבין הבשר בטל לעור, ולפי רבי ישמעאל ורבי יהודה אינו בטל, אלא שבפלטתו חיה אין צריך אפילו כינוס ובפלטתו סבין צריך כינוס. וכן כתב רש"י לעיל קכא א ד"ה פלטתו חיה, עיי"ש.

103. העולה מכל הסוגיא, שלפי רבי עקיבא שהעור מבטל לא יתכן שיועיל כינוס, ולכן על

ועור הפרסות] העור שבתחתית רגל הבהמה, שהוא רך (104).

ועור בית הכבושת] בית הרחם של בהמה נקבה, שהוא רך].

ועור השליל עובר שנמצא במעי אמו לאחר שחיטתה, שעורו רך.

ועור של תחת האליה — עור שתחת הזנב, שהוא רך.

ועור האנקה והכה והלטאה והחומט (105), שהם ארבעה שרצים מתוך שמונת השרצים המטמאים בטומאת נבלות, ועורם רך. אך ארבעת השרצים האחרים עורותיהן קשים ואינם מטמאים.

רבי יהודה אומר: הלטאה דינה כחולדה שאין עורה מטמא כבשרה.

וכולן כל אלו העורות שעיבדן [במלח, כדרך עיבוד העורות], או שהילך בהן, שדרך

עליהם כדי עבודה, כשיעור הזמן שדורכים לצורך העיבוד — טהורין. שאז הם נתקשו ונעשו כעור ממש, ואין מטמאים כבשר.

חויץ מעור האדם, שאפילו לאחר שעיבדו אותו דינו כבשר, שהוא מטמא בטומאת מת.

רבי יוחנן בן נורי אומר: כל שמונה שרצים האמורים בתורה, ואף אלו שנמנו לעיל, יש להן עורות! כלומר שאין עורותיהם מטמאים כבשרם (106).

גמרא:

אמר עולא: דבר תורה מדין התורה עור אדם טהור. שאינו נחשב כבשר ואינו בכלל "מת".

ומה טעם אמרו חכמים שהוא טמא?

גזירה שמא יעשה אדם מעורות אביו ואמו שטיחין! ועל ידי שאמרו שהעור מטמא לא יבא לעשות כן (107).

"עורות אביו ואמו" דוקא? וכי תימא, שאין איסור לעשות שטיחים מעור של מת, ורק מעורות אביו ואמו אסור משום כבוד אביו ואמו. זה לא יתכן, שהרי כל המתים אסורים בהנאה, ואם כן אסור לעשות שטיחים מעורות של כל המתים? ותירצו, שמשום האיסור הנאה בלבד לא היו חכמים גוזרים טומאה, שאינו איסור חמור כל כך ככבוד אביו ואמו. ומאחר שגזרו חכמים על עורות אביו ואמו גזרו גם על העורות של כל המתים.

ובתוספות במסכת נדה [נה א ד"ה שמא] הקשו, מדוע הוצרכו לגזור טומאה, הרי בלאו הכי לא יבואו לעשות מהם שטיחים מחמת האיסור הנאה? ותירצו, דטומאה חמירא לאינשי טפי מאיסור הנאה, ומחמת האיסור הנאה לבד

104. בים של שלמה כתב בדעת הרמב"ם, שעור הפרסות קאי על של עגל הרך, שדוקא עור פרסות של עגל רך נחשב כבשר, והובאו דבריו להלן בגמרא.

105. ראה בספר שיחת חולין כאן שהאריך לבאר מה הם שמונת השרצים בזמנינו.

106. כתב הראב"ד בפירושו לתורת כהנים [פרשת שמיני פרק ז ה"א], שטעמו של רבי יוחנן בן נורי הוא לפי שהוקשו כל השרצים זה לזה לומר שבכולם אין עורותיהן מטמאין, אף שיש שרצים שעורותיהן רכין כבשרן.

107. התוספות הקשו, מדוע נקטה הגמרא

שאפילו קודם העיבוד לא מטמא עור האדם אלא מדרבנן, כל שכן אסיפא שאחר העיבוד אינו מטמא אלא מדרבנן.

ומאן דמתני לה אסיפא סובר, שאבל ארישא — קודם עיבוד, טומאה דידיה דאורייתא היא (108)!

שנינו במשנה: ועור חזיר של ישוב, רבי יהודה אומר: אף עור חזיר הבר.

והוינן בה: במאי קמיפלגי תנא קמא ורבי יהודה?

ואיכא דמתני לה לדעולא אסיפא דמתניתין.

דקתני "ובולן שעובדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין הוינן מעור אדם".

ועל זה אמר עולא: דבר תורה עור אדם שעובדו — טהור. שאף הוא נעשה עור על ידי העיבוד.

ומה טעם אמרו שהוא טמא? גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחיו.

ומבארין: מאן דמתני לה לדעולא ארישא,

הוא רך. אך התוספות כתבו דילפינן מעצם, וכדאמרין בנדה נה א, מה עצם אין גזעו מחליף אף כל שאין גזעו מחליף, לאפוקי עור שגזעו מחליף, ולישנא בתרא ס"ל דכיון שמקומו נעשה צלקת לא חשיב שאין גזעו מחליף, והוי שפיר דומיא דעצם.

ולדעת רש"י והרמב"ם מבואר דבעינן שיחשב "בשר" בשביל שיטמא בטומאת מת, ואף דבגמרא בנדה ילפינן מעצם שגזעו מחליף, כתב בכתבי הגרי"ז [נזיר נ א ד"ה והנה בנדה], דהוי רק ילפוטא מה נכלל בבשר או בעצם, אך כל שאין לו שם בשר או עצם אינו מטמא אף אם אין גזעו מחליף. אך צריך ביאור, דבגמרא בנדה שם מבואר להדיא דשני הלשונות נחלקו האם עור נחשב גזעו מחליף, וכמו שכתבו התוספות, ולא האם יש לעור שם בשר? וצ"ע.

ולדעת התוספות שהכל תלוי האם גזעו מחליף, ואין תלוי בשם בשר כלל, וללישנא בתרא העור מטמא מדין תורה לפי שאין גזעו מחליף אף שאינו נחשב כבשר, צריך עיון מדוע אם עבדן או שהילך בהם טהורים מדין תורה, הרי העור מטמא מצד עור ולא מצד בשר? וצ"ע. ובכתבי הגרי"ז שם הקשה על לשון המשנה "ואלו שעורותיהן כבשרן עור האדם", ומשמע

לא היו נמנעים לעשות מהם שטיחים, וכן כתבו התוספות במסכת סנהדרין [מז א] ותוספות הרא"ש כאן. וברשב"א כאן הוסיף, שמחמת הטומאה נמנעים יותר מאיסור הנאה כדי שלא יפרשו מהם בני אדם.

ועוד תירצו התוספות בנדה, דבאמת עור של מת מותר בהנאה מדין תורה, ולכן חששו שמא יעשה מהם שטיחים, שהרי המקור לאסור מת בהנאה הוא מעגלה ערופה, והתם העור מותר בהנאה לאחר כפרה, וכן נקטו התוספות במסכת זבחים [עא ב], ומדבריהם שם משמע שלאחר שגזרו חכמים טומאה, גם אסור העור בהנאה, עיי"ש. ולפי זה מיושבת נמי קושית התוספות הכא, מדוע נקטה הגמרא עורות אביו ואמו דוקא, שהרי העורות של כל המתים באמת מותרים בהנאה מדין תורה. אך ראה בחידושי הר"ן בשם הרמב"ן שדחה את דבריהם.

108. רש"י כתב דעור המת אינו מטמא מהתורה, משום דלאו בשר הוא ולא הוי בכלל מת, וכן מבואר ברמב"ם [מאכלות אסורות פ"ד הכ"א], שכתב ואלו שעורותיהן כבשרן עור האדם וכו' כל אלו העורות כשהן רכות הרי הן כבשר, ומבואר שגם עור האדם נחשב כבשר לפי

ומשנינן: מר תנא קמא סבר: האי עור חזיר הבר אשון קשה, והאי עור חזיר של ישוב רביך.

ומר רבי יהודה סבר: האי עור חזיר הבר נמוי רביך.

שנינו במשנה: עור חטרת של גמל הרכה.

והוינן בה: וכמה עד אימתי נחשבת הגמל הרכה, שעורה מטמא כבשרה?

ומשנינן: אמר עולא אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה משא.

בעי רבי ירמיה: הגיע זמנה של הגמל לטעון משא [מחמת הגיל שלה] ולא טענה מהו? האם היא נחשבת עדיין לרכה או לא.

בעי אביי: לא הגיע זמנה לטעון, וטענה — מהו?

וצדדי הספק בשתי האיבעיות הם: האם רכות העור תלויה בגיל הגמל, או בנשיאת משא בפועל, ומשום שהמשא מקשה את העור?

ומסקינן: תיקו!

יתבי ריש לקיש וקמיבעיא ליה: כמה גמל הרכה?

אמר ליה רבי ישמעאל בר אבא: הכי אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה.

אמר ליה ריש לקיש לרבי ישמעאל בר אבא: תיב לקבליו? שב עמדי, כלומר ישר כחך על שאמרת לי דבר של טעם.

יתבי רבי זירא וקמיבעיא ליה: כמה גמל הרכה?

אמר ליה רבין בר חיננא: הכי אמר עולא אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה.

הוה קתני לה — רבין בר חיננא חזר פעם נוספת על דבריו, משום שהוא חשב שרבי זירא לא שמע.

אמר ליה רבי זירא לרבין: חדא הויא לך, דבר חידוש אחד היה בידך שלא ידענו וכבר אמרתה, ולמה אתה חוזר שנית עליו, האם כדי להראות חכמתך?!

ואמרינן: תא חזי — מה בין תקיפי ארעא דישראל, דהיינו ריש לקיש, לחסדי דבבל? דהיינו רבי זירא. שריש לקיש כיבדו לזה שאמר לו דבר חידוש, ואילו רבי זירא

שהרי הטומאה מהתורה אינה משום שהעור כבשר, אלא משום שגם עור מטמא, כיון שאין גזעו מחליף? [ובשלמא אם המשנה מדברת רק לענין טומאה ולא לאיסור אכילה ופיגול, היה מקום לתרץ שעורותיהן כבשרן היינו דין עורותיהן כדין בשרן לענין טומאה, אך כיון שמדובר לכל התורה על כרחך שכונת המשנה לומר שמצד המציאות העור נחשב כבשר].

שאף באדם הטומאה היא משום שעורותיהן כבשרן, דהא מתניתין לא איירי רק לדיני טומאה, שהרי הגמרא מדמה גם דין עור ובשר לגבי איסור אכילה ולגבי פיגול, ועל כרחך שבמשנה כתוב שכל אלו מטמאים משום שעורותיהן נחשבים כבשר, ואם כן קשה, שהרי בעור האדם ללישנא קמא הוי דין טומאה דרבנן, שמא יעשה מהם שטיחים, ובאמת אין עורותיהן כבשרן? וביותר קשה לדעת התוספות אף ללישנא בתרא,

ביישו(109).

כשאינו יונק.

שנינו במשנה: ועור הראש של עגל הרך.

ואמר ליה רבי יוחנן: בן שנתו זהו שיונק. דשניהם בעינן בשביל שיחשב עורו רך.

והוינן בה: וכמה עגל הרך?

תא שמע: שהרי רבי יוחנן אמר: כל זמן שיונק; ואם איתא שרבי יוחנן בא להוסיף על עולא, שלא די בכך שנתו אלא צריך שיהא גם יונק בשביל שיחשב עורו לרך, אם כן "זהו שיונק" מיבעי ליה לומר! ומדקאמר "כל זמן שהוא יונק" משמע שבזה לבד מספיק שיחשב עורו לרך, אף שהוא יותר מבן שנה, שמע מינה. (110)

ומשינן: עולא אמר: בן שנתו.

רבי יוחנן אמר: כל זמן שיונק;

איבעיא להו: היכי קאמר עולא: בן שנתו זהו שיונק, שרק אם נתמלאו שני תנאים, שהוא גם בתוך שנתו וגם יונק, רק אז עור ראשו רך. אבל אם הפסיק לינוק בתוך שנתו או שעבר שנתו אף על פי שיונק, כבר נתקשה העור.

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא בנבלה?

אמר ליה רבי יוחנן: אינו מטמא.

קכב-ב

ואמר ליה רבי יוחנן: לא כדברין, אלא בתנאי אחד בלבד מספיק. שכל זמן שיונק, ואפילו כעבור שנתו, נחשב עורו לרך. וכן בתוך שנתו, ואפילו הפסיק לינוק, נחשב עורו לרך.

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: לימדתנו רבינו את הדין של משנתנו — אלו שעורותיהן כבשרן, וקתני, ועור הראש של עגל הרך, שגם הוא מטמא כבשר?!

או דלמא: עולא, בן שנתו קאמר, שהכל תלוי בזה לבד, ואין הבדל בין אם הוא יונק ובין שאינו יונק, דבתוך שנתו עורו רך אף

אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: אל תקניטיני מאותה משנה. משום שאינה "סתם משנה",

109. ראה בחידושי חתם סופר מה שכתב בזה.

עורו רך, עדיין יש מקום להסתפק לפי עולא, האם בעינן תרוויהו או שמא הכל תלוי רק לפי תוך שנתו? [ובאמת בגמרא אין צד שלפי רבי יוחנן די באחד מהם ולפי עולא תלוי רק בתוך שנתו]. ותירצו, דעיקר ספק הגמרא היה אליבא דרבי יוחנן דהלכתא כוותיה.

110. הקשו התוספות, מדוע אין לגמרא צד, שלפי עולא הכל תלוי לפי תוך שנתו, ולפי רבי יוחנן הכל תלוי רק לפי זמן שיונק, ומנין לגמרא שלפי רבי יוחנן די באחד מהם? ותירצו, דלא הסתבר לגמרא שהם נחלקו במחלוקת רחוקה, שכל אחד תלה בדבר אחר לגמרי, ולכן הסתבר לגמרא שלפי עולא בעינן תרוויהו שיחשב עורו לרך, ולפי רבי יוחנן באחד מהם די.

והמהרש"א תירץ, שאם עולא סובר שהכל תלוי רק בתוך שנתו, הוה ליה לרבי יוחנן לומר "אף שיונק", דהא אתא לאוסופי על עולא דגם יונק לחוד סגי, ועל כרחך שגם לפי עולא יש את השיעור של יונק לחומרא, ועיי"ש מה שהקשה עוד בזה.

ובראשונים הקשו, דגם לאחר שהגמרא פשטה שלפי רבי יוחנן באחד מהם די שיחשב